

Distrugerea Ierusalimului

Pentru studiul din această săptămână, citește: Ieremia 29:1-14; 37:1-10; 38:1-6; Ezechiel 8; Daniel 9:2; Romani 1:22-25.

Sabat după-amiază

Completează și memorează: „*Urmăriți binele cetății în care v-am dus în robie și* _____.”

(Ieremia 29:7)

„În numai câțiva ani, împăratul Babilonului urma să fie folosit ca instrument al mâinii lui Dumnezeu împotriva nepocăitului Regat al lui Iuda. Iar și iar, Ierusalimul urma să fie înconjurat și călcat de oștirile cotropitoare ale lui Nebucadnețar. Grupuri după grupuri de locuitori – la început doar câțiva, dar mai târziu mii și zeci de mii – aveau să fie luați captivi în țara Șinear, unde aveau să rămână forțat în exil. Ioiachim, Ioiachin, Zedechia – toți acești regi iudei aveau să devină pe rând vasali ai conducătorului Babilonian și, pe rând, aveau să se răscoale. Pedepse tot mai grele aveau să fie trimise asupra națiunii răzvrătite până când, în final, toată țara avea să fie devastată, Ierusalimul avea să fie pustiit și ars, templul construit de Solomon avea să fie distrus, iar Regatul lui Iuda avea să se prăbușească pentru a nu mai ocupa niciodată vechea poziție printre popoarele pământului.” – Ellen G. White, *Profeți și regi*, pp. 422–423

Niciuna dintre aceste nenorociri nu a venit asupra lor fără avertizări și nenumărate apeluri adresate de profeți și, în special, de Ieremia. Refuzul lor de a asculta le-a adus doar nenorocire. Să învățăm din greșelile lor!

Sabatul acesta a început **Săptămâna de Rugăciune**.

Ieremia nu a fost singurul profet din această perioadă. Dumnezeu l-a chemat și pe Ezechiel, un contemporan al lui Ieremia, aflat printre prinșii de război din Babilon, cu scopul de a-i încuraja și avertiza pe exilați, dar și pentru a confirma cuvintele Domnului transmise prin Ieremia de-a lungul acestor ani lungi și grei. În lucrarea sa, Ezechiel avea datoria să-i avertizeze pe captivi să nu-și pună încrederea în prezicerile false despre întoarcerea rapidă în patrie. De asemenea, avea datoria să prevestească, prin diverse simboluri și mesaje, asediul devastator la care avea să fie supus în final Ierusalimul din cauză că locuitorii lui nu au vrut să se pocăiască, să renunțe la păcat și apostazie.

1. Ce i-a descoperit Domnul lui Ezechiel despre situația de la templu și despre cei implicați? Ezechiel 8

Scrierile lui Moise și ale profeților avertizau clar împotriva idolatriei și împotriva închinării la zei. Cu toate acestea, ei făceau exact ce li se interzisese și chiar în curțile sfinte ale templului: „Toate căpeteniile preoților și poporul au înmulțit și ei fărădelegile, după toate urâciunile neamurilor; și au pângărit Casa Domnului, pe care o sfințise El în Ierusalim” (2 Cronici 36:14).

Expresia „odaia lui plină de chipuri”, din Ezechiel 8:12, poate avea sensul propriu de „cămară”, în care bătrânii lui Israel își țineau idoli, sau sensul figurat de „cameră” a imaginației, a inimii lor. În orice caz, înțelegem că ei erau atât de decăzuți, încât ajunseseră să spună că Domnul nu vedea ce făceau ei, că Domnul îi părăsise. Este totuna cu a spune că Domnului nu-I păsa de asemenea lucruri neînsemnate! Oamenii aceștia ajunseseră să se preteze la idolatria cea mai josnică, și chiar în curțile templului, făcând exact ce li se interzisese să facă, dar, în mintea lor, faptele acestea erau justificate! Iată la ce s-a referit Pavel când a descris starea celor care se închină ființelor create, în loc să se închine Creatorului (vezi Romani 1:22-25).

Ce lucru practici în viața ta, care îți afectează domeniul sacru al închinării la Dumnezeu? Ce te împiedică să-l elimini din viața ta?

Obiectivele instructorului

- La nivelul cunoștințelor:** Membrii grupei să examineze domnia lui Zedechia, care a dus la distrugerea Ierusalimului, și să stabilească locul acesteia în cadrul profeției de șaptezeci de săptămâni.
- La nivelul sentimentelor:** Să remarce faptul că Dumnezeu Și-a manifestat îndurarea cu ocazia acestei nenorociri și că le-a vorbit exilaților din Babilon prin intermediul unei scrisori, încurajându-i să rămână credincioși.
- La nivel practic:** Să se roage pentru binele țării în care trăiesc și să caute pacea ei, chiar dacă circumstanțele în care trăiesc nu sunt așa cum ar vrea Dumnezeu.

SCHIȚA STUDIULUI

I. Cunoștințe: Zedechia și sfârșitul Ierusalimului

- A. La cine a apelat Zedechia, ultimul rege al lui Iuda, pentru securitate politică? Cum s-a purtat cu Ieremia?
- B. Ce legătură are profeția lui Ieremia despre cei șaptezeci de ani de exil (605-535 î.Hr.) cu profetul Daniel?

II. Sentimente: Scrisoarea pentru exilații din Babilon

- A. Cum împăcăm mesajul de speranță trimis de Ieremia exilaților din Babilon cu mesajele sale obișnuite de avertizare și condamnare?
- B. Cum e să fii creștin și să trăiești într-o lume coruptă? În ce privințe te simți ca un exilat?

III. Practic: Viața în Babilon

- A. Cum i-a îndemnat Dumnezeu pe exilați să trăiască în Babilon?
- B. Cum puteau ei să evite acomodarea cu viața în Babilon și să fie pregătiți să se întoarcă în Ierusalim la timpul potrivit?

Rezumat: Din momentul în care exilul a devenit un lucru cert, Dumnezeu a inclus în mesajul Său și prețioase profeții de speranță. El a prezis sfârșitul exilului și i-a încurajat pe copiii Săi să rămână credincioși încă din vremea regelui Zedechia, când dezastrul s-a abătut asupra lui Iuda.

Zedechia, al cărui nume înseamnă „neprihănirea lui Yahweh”, a fost ultimul rege al lui Iuda înainte de distrugerea Ierusalimului de către babilonieni, în anul 586 î.Hr. Inițial, el a părut dispus să asculte cuvintele lui Ieremia și să se supună babilonienilor. Însă, din păcate, nu și-a păstrat atitudinea aceasta.

2. Ce speranțe deșarte nutrea regele Zedechia și ce avertizare i-a dat Domnul prin Ieremia? Ieremia 37:1-10

La presiunile făcute de supușii săi (de nobili cel mai probabil), Zedechia a ignorat avertizările lui Ieremia și a încheiat o alianță cu Egiptul, în speranța că îi va ține la distanță pe babilonieni (vezi Ezechiel 17:15-18). Totuși, așa cum a fost avertizat, scăparea nu a venit de la egipteni.

3. Ce au insinuat căpeteniile despre Ieremia și ce i-au făcut profetului ca urmare a faptului că a vestit poporului mesajul de la Dumnezeu? Ieremia 38:1-6

Sărmanul Ieremia a fost nevoit să îndure iarăși mânia compatrioților lui, confirmând ce avea să spună Isus mai târziu despre faptul că „un proroc nu este disprețuit decât în patria lui, între rudele lui și în casa lui” (Marcu 6:4)!

Cât de greu trebuie să-i fi fost profetului din cauza acuzației că ar fi slăbit moralul poporului! De câțiva ani buni, mersese din loc în loc și le spusese oamenilor că eforturile de a li se împotrivi babilonienilor erau zadarnice, că nu-i puteau înfrânge, că până și Domnul era împotriva lor. Iar acum, când dușmanul era la porți, ei doreau să-l reducă la tăcere pe profet. Erau prea împietriți în păcat ca să mai audă glasul Domnului.

De ce oamenii care trăiesc în păcat nutresc speranțe deșarte și nu sunt dispuși să accepte soluția care li se oferă? Cum se explică faptul că cei care încearcă să-i ajute sunt acuzați că le vor răul?

PAȘII ÎNVĂȚĂRII

1. MOTIVARE

Pasajul central: Ezechiel 8:1-18.

Ideea de bază: Suntem foarte pricepuți să ne justificăm păcatele și să atenuăm realitatea că Dumnezeu ne vede. El ne știe faptele și ne cunoaște motivele ascunse.

Dumnezeu a trimis un profet în Iuda și altul în Babilon: Ieremia și Ezechiel. Aceștia s-au adresat unor categorii diferite de ascultători, dar mesajele lor se suprapun în mai multe puncte. Ezechiel a primit, sub inspirație divină, o viziune despre lucrurile care se petreceau în Templul din Ierusalim, exact despre idolatria pe care Ieremia o critica la fața locului, în Iuda. Să nu ne facem totuși impresia că Dumnezeu ar fi un Big Brother („Frate mai mare” – nume dat în prezent inițiativelor și acțiunilor de monitorizare video a populației) care ne urmărește toate mișcărilor. El este Răscumpărătorul care vrea să ne mântuiască din păcat.

Discuție introductivă: Rețelele de socializare au schimbat fața culturii la nivel mondial. Ele îi invită pe oameni să transmită minut cu minut tot ce fac. Actualizarea statusului pe aceste rețele de socializare a devenit mai importantă decât conversația cu prietenul care a venit în vizită.

Însă situația este mai gravă. Dezvăluirile recente făcute de agențiile de securitate internaționale referitoare la amploarea culegerii de date au dovedit că pe aceste rețele nu este vizibil doar ceea ce dorim să împărtășim cu alții, ci și ceea ce nu am dori să împărtășim. Camerele web pot fi interceptate și chiar deturnate și folosite pentru a prelua imagini din casele noastre. Potrivit sociologilor, noțiunea de „spațiu privat” este un lucru de domeniul trecutului.

Când se afla în Babilon, Ezechiel a primit o viziune în care Dumnezeu i-a arătat ce se petrecea în Templul din Ierusalim: exista idolatrie (Ezechiel 8:1-4), închinare la animale (vers. 7-13), plângere pentru Tamuz, un zeu babilonian al vegetației, similar cu zeița pământului în alte culturi (vers. 14, 15) și închinare la soare (vers. 16-18). Sincretismul, amestecul de religii, în forma lui cea mai accentuată, se instalase chiar în inima Ierusalimului, chiar în centrul închinării la Yahweh. Vizi-

Asediul Ierusalimului a început în forță în ianuarie 588 î.Hr. și a durat până la sfârșitul verii anului 586 î.Hr. Ierusalimul a reușit să reziste mai bine de doi ani, până când cuvintele profetice ale lui Ieremia s-au împlinit și oștile babiloniene au străpuns zidul și au distrus cetatea. Foametea era atât de mare în cetate, încât ostașii și-au pierdut puterea și nu au mai putut face față. Regele Zedechia a fugit împreună cu familia lui, dar efortul a fost fără rost. A fost prins și dus la Nebucadnețar care a poruncit ca fiii regelui Zedechia să fie uciși în fața tatălui lor. O mare parte din această istorie este consemnată în Ieremia 39:1-10.

4. Cum i-a confirmat Nebuzaradan lui Ieremia cauza distrugerii Ierusalimului? Ieremia 40:1-6

Ce interesant că Nebuzaradan, un păgân, a înțeles situația cu mult mai bine decât locuitorii din Iuda! Este clar că babilonienii știau câte ceva despre Ieremia și despre activitatea lui și l-au tratat altfel decât erau tratați în mod obișnuit prizonierii de război (vezi, de exemplu, ce i-au făcut lui Zedechia – Ieremia 39:11,12). Textul nu precizează de ce a pus Nebuzaradan distrugerea Ierusalimului pe seama Domnului, ca pedeapsă pentru păcatele poporului, și nu pe seama superiorității zeilor lui.

Ieremia a fost pus în fața unei alegeri: să meargă împreună cu prinșii de război la Babilon sau să rămână în țară. Nicio variantă nu suna atrăgător în condițiile acelea. Pe de altă parte, atât prinșii de război, cât și cei rămași în țară aveau nevoie de slujirea lui, de ajutorul și de cuvintele lui de încurajare. A ales în final să rămână (vezi Ieremia 40:6).

Dacă ai anticipat eșecul unui proiect, ce poți face după ce acesta s-a produs?

unea expunea păcatele ascunse, din cauza cărora iudeii au fost trimiși în exil.

Ce diferență este între invadarea spațiului privat din societatea modernă și expunerea păcatelor tănuite (așa cum i-au fost dezvăluite lui Ezechiel)?

2. APROFUNDAREA STUDIULUI

După ce a distrus sistematic toate cetățile din Iuda, Nebucadnețar a venit împotriva Ierusalimului în anul 588 î.Hr. și, după doi ani de asediu, a făcut una cu pământul cetatea și templul ei. Distrugerea Ierusalimului este confirmată de numeroase mărturii arheologice. O astfel de mărturie este renumita casă a lui Ahiel, descoperită cu ocazia excavațiilor din Cetatea lui David. Camerele sunt parțial arse, pe podea sunt împrăștiate obiecte de uz casnic și zona este împânzită de săgeți babiloniene. Locuitorii lui Iuda au suferit doar din vina lor asediul acesta îngrozitor care a durat doi ani.

Comentariu biblic

Iosia a fost ultimul rege bun al lui Iuda. După el, situația a degenerat rapid. Succesorii lui s-au agățat cu disperare de prima soluție promițătoare ce le-a ieșit în cale, s-au răsculat împotriva Babilonului, în pofida avertizărilor lui Ieremia, au încercat să-i închidă gura profetului care le vestea niște lucruri atât de dezagreabile și au persistat în răzvrătirea lor împotriva lui Dumnezeu.

I. Duplicitatea lui Zedechia (Ieremia 37:1-10)

În anul 597 î.Hr., Nebucadnețar l-a instalat pe tron pe Matania („darul lui Yahweh”) și i-a schimbat numele în Zedechia („dreptatea lui Yahweh”). În al patrulea an al său de domnie, Zedechia a fost la Babilon (Ieremia 51:59), probabil cu ocazia înălțării chipului de aur din câmpia Dura (Daniel 3), dar nu s-a numărat printre cei care au rămas în picioare! Planul lui era să se alieze cu Egiptul (Ieremia 37:6-10; 38:14-28) împotriva Babilonului, motiv pentru care Ierusalimul a fost în final distrus.

Capitolul 37 din Ieremia are un început promițător. Zedechia a trimis o delegație la Ieremia ca să-i ceară să se roage pentru popor. Unii sunt de părere că intenția lui a fost să-l ridiculizeze, însă textul lasă să

Dumnezeu cunoaște sfârșitul de la început. În timp ce locuitorii Ierusalimului se luptau cu babilonienii și sperau ca profeții falși să aibă dreptate, Dumnezeu i-a cerut lui Ieremia să vorbească despre viitor, să le scrie celor care erau deja în Babilon și celor care urmau să ajungă acolo.

5. Cum se întrevede harul lui Dumnezeu în cuvintele transmise de profetul Ieremia exilaților din Babilon? Ieremia 29:13,14

Iată un adevărat mesaj al harului, spre deosebire de falsul mesaj al „harului”, potrivit căruia exilul urma să se încheie repede, în cel mult doi ani. Planul acela nu venea de la Dumnezeu și nu avea să se împlinească. Ceea ce se cerea de la iudei era ca, deocamdată, să-și accepte soarta, pe baza învățăturilor lui Moise și să creadă că, așa cum spusese Moise, dacă se pocăiau, aveau să fie readuși în patria lor.

6. Cum confirmă conținutul scrisorii lui Ieremia către robii din Babilon cuvintele spuse de Domnul prin Moise? Ieremia 29:1-14, compară cu Deuteronomul 30:1-4; 4:29.

„Prorociile cu privire la nenorocirea rostită de Ieremia asupra rămășiței care se răsculase împotriva lui Nebucadnețar ca să fugă în Egipt au fost amestecate cu făgăduințele de iertare pentru cei care aveau să se pocăiască de nebunia lor și care erau gata să se întoarcă. Chiar dacă nu avea să-i cruțe pe aceia care se întorseseră de la sfatul Său la influențele ademenitoare ale idolatriei Egiptului, totuși avea să arate milă față de cei care se dovedeau credincioși și sinceri. (...) «Aceia, în mic număr, care vor scăpa de sabie, se vor întoarce din țara Egiptului în țara lui Iuda», spusese El; «dar toată rămășița lui Iuda, toți cei ce au venit să locuiască pentru o vreme în țara Egiptului vor vedea dacă se va împlini Cuvântul Meu sau al lor» (Ieremia 44, 28).” – *Profeți și regi*, p. 460

Ce înseamnă a-L căuta pe Domnul „cu toată inima” (Ieremia 29:13)? Ce experiențe ai avut în legătură cu această făgăduință?

se înțelege că el încerca să facă un joc dublu, era un oportunist care încerca să câștige atât respectul lui Ieremia, cât și pe cel al dușmanilor lui. Poate chiar nu dorea să și-L îndepărteze total pe Dumnezeu. Sinceritatea trimișilor este îndoielnică de vreme ce unul dintre ei, Iucal, s-a aflat printre cei care i-au cerut apoi regelui ca profetul să fie omorât (Ieremia 38:1). În anul 588 î.Hr., faraonul Hofra a venit ca să susțină Regatul Iuda împotriva Babilonului, iar babilonienii au renunțat pentru un timp la asedierea Ierusalimului. În aceste condiții, răspunsul dat de Ieremia regelui Zedechia, că babilonienii aveau să se întoarcă la scurt timp, era în aparentă contradicție cu ceea ce se întâmpla la porțile cetății. Recurgând la hiperbolă (vers. 10), Ieremia a subliniat clar că nu exista nicio cale de scăpare și că Egiptul le oferea speranțe deșarte.

De discutat: Zedechia a depus un jurământ de loialitate față de Nebucadnețar, dar, pe de altă parte, a încheiat o alianță cu Egiptul. De ce este periculos să fii duplicitar?

II. Reducerea la tăcere a mesagerului Domnului (Ieremia 38:1-6)

În încheierea capitoului 37, sunt relatate arestarea lui Ieremia (vers. 11-15) și discuția lui secretă cu regele Zedechia (vers. 16-21). Deși a fost bătut, trimis la închisoare și, în final, lăsat să stea în curtea închisorii, profetul a continuat să vestească înștiințările divine. El pleda pentru capitularea necondiționată în fața ostirii babiloniene care în momentul acela încercuise cetatea. Promisiunea era că, în felul acesta, mulți aveau să aibă ca „pradă de război” viața lor (vers. 2). Aceasta era singura lor speranță. Când au auzit cuvintele acestea, câțiva conducători („căpetenii”) au cerut ca Ieremia să fie omorât (Ieremia 38:1-4) pe motiv că ar demoraliza poporul. Zedechia a dat încă o dată dovadă de slăbiciune de caracter și l-a dat pe Ieremia în mâinile lor.

Groapa (sau puțul) în care a fost aruncat Ieremia a fost săpată, probabil, în calcar, pentru că tot solul pe care a fost construit Ierusalimul era calcaros. Avea o gură îngustă cât să poată fi acoperită cu o piatră și se lărgea spre bază. Ieremia a fost coborât în ea cu funii. Cum apa din ea secase aproape complet, profetul s-a afundat în noroiul format pe fundul ei. Decât să verse sânge nevinovat, acuzatorii lui au ales această cale mai ușoară de a scăpa de el (vezi Deuteronomul 19:10-13). Aceasta ne arată că nici ei nu erau convinși de acuzațiile pe care i le aduceau și că erau conștienți că, dacă l-ar fi ucis, ar fi vărsat de sânge nevinovat. Pentru

7. Ce atitudine au fost sfătuiți exilații să aibă față de Babilon și față de cuceritorii lor? De ce? Ieremia 29:7

Profetul le ceruse să se roage pentru Babilon, lucru de mirare pentru ei. Așa ceva nu se mai auzise niciodată în toată istoria lui Israel. Era nemaifântălnită ideea de a face rugăciuni pentru niște oameni ca babilonienii, care fuseseră atât de cruzi cu cei ce erau poporul ales al lui Dumnezeu. Spunându-le că puteau să se roage într-o țară străină și că Dumnezeu cel veșnic avea să le răspundă, profetul contrazicea tot ce știau ei despre templu și despre Ierusalim.

El i-a sfătuit să urmărească binele cetății în care se aflau, deoarece fericirea lor depindea de fericirea ei (Ieremia 29:7) – dacă situația în țara exilului lor nu era bună, ei erau cei dintâi vulnerabili.

8. Ce speranță le-a dat Dumnezeu exilaților și ce efect ar fi trebuit să aibă aceasta asupra lor? Ieremia 29:10 (Compară cu Ieremia 25:11; 2 Cronici 36:21; Daniel 9:2.)

Profețiile lui Ieremia ar fi trebuit să aibă un dublu efect asupra prizonierilor de război: pe de o parte, ar fi trebuit să-i ajute să respingă profețiile false și, pe de altă parte, să-i scoată din starea de deprimare.

Tot ce prezisese Domnul că avea să se întâmple s-a întâmplat și, de aceea, ei aveau toate motivele să creadă că El va împlini și profeția aceasta (Ieremia 29:10). Nu știm de ce s-a stabilit ca exilul să fie șaptezeci de ani, dar știm că perioada aceasta este legată de necesitatea ca țara să se bucure de Sabatele ei, de o vreme de odihnă (vezi Leviticul 25:4; 26:34,43). Ceea ce contează este că profeția aceasta, odată acceptată cu credință și supunere, avea să le insufle prinșilor de război multă speranță și încredere în suveranitatea Domnului. În ciuda aparențelor și a dezastrelor teribile pe care le suferiseră, puteau să fie convinși că nu era totul pierdut și că Domnul nu îi părăsise. Erau încă poporul legământului, iar Domnul nu-și încheiase lucrarea cu ei.

Ce profeții te ajută să privești spre viitor cu speranță? Care dintre ele îți întăresc credința și te ajută să-ți pui încrederea în Domnul pentru orice îți rezervă viitorul? Cum și de ce?

Ieremia, situația era disperată și moartea părea inevitabilă. Dar el nu-și încheiase lucrarea și ajutorul a venit de unde se aștepta mai puțin.

De discutat: De ce nu a putut fi Ieremia redus la tăcere? De ce nu l-au omorât dușmanii lui?

III. Cuvinte de speranță (Ieremia 29:1-14)

Dacă slujirea lui Ezechiel s-a extins până la Ierusalim, lucrarea lui Ieremia s-a extins până în Babilon.

Scrisoarea către prinșii de război din capitolul 29 datează, probabil, de la începutul domniei lui Zedechia. Și de data aceasta mesajul lui Dumnezeu merge contra curentului popular. Profeții mincinoși din Babilon prevedeau o întoarcere imediată din exil, însă Ieremia, sub inspirație divină, a repetat profeția despre exilul de șaptezeci de ani, prezentată prima dată în anul 605 î.Hr. (Ieremia 25:11,12). Limitele exacte ale acestei perioade mai fac încă subiectul dezbaterilor cercetătorilor, dar, dacă ținem cont de modul cum s-au derulat evenimentele (decretul lui Cir din 538 î.Hr., răspunsul lent al evreilor, lunga călătorie de întoarcere la Ierusalim etc.), atunci cadrul temporal al împlinirii profeției este între 605 și 635 î.Hr.

De discutat: Cum putem păstra vie speranța revenirii Domnului Hristos în condițiile vieții de pe acest pământ?

3. APLICAȚIA

Întrebări

1. Astăzi se pune accent pe corectitudinea politică. De ce uneori creștinul nu poate să fie corect politic și, în același timp, loial Bibliei?
2. Care este diferența dintre „a fi în lume” și „a nu fi din lume”?

4. ACTIVITATE

Uneori mesajele lui Dumnezeu par ciudate: când lucrurile ne merg bine din punct de vedere omenesc, El ne îndeamnă la reformă; când lucrurile ne merg prost, ne vorbește despre slava viitoare. Însă tocmai în aceasta stă puterea Evangheliei: ea ne spune că avem nevoie de schimbare și ne aduce lumină în întunericul în care ne aflăm.

Caută un loc unde speranța este greu de găsit (poate un spital de boli cronice, un azil, o închisoare, un cartier sărac etc.). Planificați o vizită cu grupa sau personală prin care să aduceți speranță în aceste locuri.

Întrebări recapitulative

1. Ce i-a descoperit Domnul lui Ezechiel despre situația de la templu și despre cei implicați? Ce lucruri practicăm și noi, care ne afectează domeniul sacru al închinării? Cum le putem elimina?
2. Ce speranțe deșarte nutreau regele Zedechia și căpeteniile lui Iuda? Cum l-au tratat ei pe Ieremia, în urma rostirii cuvântului Domnului? Ce speranțe deșarte nutresc oamenii care trăiesc în păcat și de ce nu sunt dispuși să accepte soluția care li se oferă? Cum se explică faptul că cei care încearcă să-i ajute sunt acuzați că le vor răul?
3. Cum i-a confirmat Nebuzaradan lui Ieremia cauza distrugerii Ierusalimului? Dacă am anticipat eșecul unui proiect, ce putem face după ce acesta s-a produs?
4. Cum se întrevește harul lui Dumnezeu în cuvintele transmise de profet exilaților din Babilon? Dar în necazurile și suferințele prin care trecem noi?
5. Ce atitudine au fost sfătuiți exilații să aibă față de Babilon și față de cuceritorii lor? Ce speranță le-a oferit Dumnezeu? Ce atitudine trebuie să avem și noi față de cei care ne-au făcut rău? De ce?

BIBLIA ȘI CARTEA ANULUI – STUDIU LA RÂND

Biblia: Numeri 15–21

1. Ce rol aveau ciucurii de la veșminte?
2. Ce parte de moștenire le revenea leviților?
3. Ce se întâmpla cu cel necurat, care refuza să se curățească?
4. Ce anume a declanșat plaga șerpilor veninoși?

Cartea *Viața lui Iisus*, capitolul 49

5. Ce era lumea pentru Hristos?

VEȘTI MISIONARE

3 octombrie

1. O carieră foarte satisfăcătoare (1)

Harry și Alex* lucrau ca paznici în Malawi. Stăteau de vorbă deseori ca să scape de plictiseală. Într-o noapte, Alex i-a spus:

- Am o idee! Noi am putea să câștigăm niște bani în plus!
- Ce idee? Întrebă Harry curios.

- Am putea folosi armele într-o mică afacere, zise Alex. Bogații au mai mult decât le trebuie, iar noi avem prea puțin. Am putea lua câte ceva de la ei ca să echilibrăm balanța!

Harry a ezitat la început, dar, în final, a acceptat. Au spart locuința unei familii bogate și au furat bani și tot ce puteau duce. După câteva zile, au mai jefuit și alte locuințe. Însă, într-o noapte, au fost prinși. În timp ce se afla în închisoare, Harry și-a dat seama de gravitatea faptelor lui. Amândoi fuseseră condamnați la opt ani de muncă silnică într-o închisoare de maximă securitate, dar au fost trimiși în centre de detenție diferite.

Oricum, Harry era hotărât să evadeze. Avea imprimată pe cămașă perioada detenției. Într-o zi, a mituit un alt deținut să facă schimb de cămașă cu el pentru că avea o perioadă de detenție mai mică.

Datorită cămășii noi, a primit de lucru în grădina închisorii unde nu era atât de bine păzit. A observat că, în fiecare după-amiază, gardianul înarmat moțăia. Într-o zi, în timp ce gardianul căsca, Harry și-a aruncat sapa și a luat-o la fugă. Odată cu el au luat-o la fugă și ceilalți deținuți.

Gardienii au reușit să-i prindă pe toți, cu excepția lui Harry, care se ascunsese printre niște stânci. La lăsarea întunericii, au abandonat căutările și s-au întors în închisoare. Harry a ieșit din ascunzătoare și a scăpat neprins.

Apoi și-a găsit un loc de muncă și, timp de optsprezece luni, și-a văzut de treabă și nu a mai intrat în conflict cu legea. Dar, într-o zi, când a ajuns în stația de autobuz, a fost prins de poliție și dus înapoi la închisoare. Acum, perioada de detenție se prelungise la zece ani.

Spre uimirea lui, în celula în care a fost repartizat l-a găsit pe Alex, fostul lui prieten de hoții.

– Hei, am o idee! i-a zis Alex după o vreme.

– Ce idee mai ai? îl întreabă Harry, amintindu-și de zilele de odinioară.

Fiindcă zidurile închisorii erau din chirpici și erau acoperite cu un strat gros de ciment, cei doi s-au gândit să sape un mic culoar și să evadeze. În trei zile, culoarul era gata. Au așteptat până când s-a făcut întuneric și apoi s-au strecurat afară.

Era liniște deplină, dar, în timp ce se cățarau pe zidul exterior, au fost observați de un gardian care a dat imediat alarma. Gardienii au pornit în urmărirea lor, dar ei erau deja departe.

Ajunși la șosea, au oprit o mașină, l-au scos pe șofer în drum și i-au luat mașina. S-au dus în oraș și au vândut mașina piesă cu piesă. O persoană a devenit suspicioasă și i-a denunțat la poliție. Alex a scăpat, dar Harry a fost prins. De data aceasta, a fost trimis într-un centru de detenție mic, în care putea fi urmărit îndeaproape.

(Va continua.)

*Alex este un pseudonim.

10 octombrie

2. O carieră foarte satisfăcătoare (2)

Câțiva creștini veneau săptămânal în vizită la închisoarea în care se afla Harry, ca să-i învețe pe deținuți despre Dumnezeu. Unul dintre ei l-a invitat pe Harry să li se alăture. El a acceptat, dar, în timpul întâlnirilor, mintea lui era ocupată tot timpul cu găsirea unei metode de evadare. Cineva i-a dat cartea *Tragedia veacurilor*. A citit-o, dar avea convingerea că, la câte delictе săvârșise, nu prezenta interes pentru Dumnezeu.

De multe ori, noaptea, unii deținuți cântau și se rugau împreună din celulele lor. Odată, cuvintele unui imn al lor i-au atins inima. „Am ră-tăcit departe de Dumnezeu, dar acum mă întorc acasă”, cântau ei. L-au năpădit lacrimile și a început să suspine. La fel s-a întâmplat și după

alte câteva zile. Atunci și-a dat seama că Dumnezeu îl chema acasă, iar el nu putea spune „nu”.

Harry a ezitat să se alătore unei anumite grupări religioase, pentru că nu știa care dintre ele susțineau adevărul biblic. A început să le studieze. A învățat și limba arabă ca să poată citi Coranul. Totuși nicio religie nu îl satisfăcea.

Apoi și-a adus aminte de cartea pe care o primise și a început să o recitească. De data aceasta, și-a dat seama că în ea se găsea adevărul.

S-a alăturat apoi grupei de studiu biblic condus de adventiști. S-a înscris la clasa de botez și a început să se pregătească. Însă, din nefericire, nu i s-a permis să iasă din închisoare ca să se boteze, din cauza evadărilor anterioare.

După o lună, a fost transferat la prima închisoare din care evadase. Gardienii l-au recunoscut imediat. Unii dintre ei auziseră că se schimbase și îl urmăreau să vadă dacă era adevărat. Chiar i-au mituit pe niște deținuți ca să-l spioneze!

Harry a fost foarte bucuros când a aflat că adventiștii susțineau serviciile divine și în acea închisoare. Li s-a alăturat și a continuat să studieze seminarul „Vocea profeției”, pe care îl începuse cu câteva luni mai înainte. În final, i s-a permis să se boteze.

Le-a scris rudelor lui și le-a anunțat că își predase viața lui Dumnezeu. Acestea l-au vizitat și s-au mirat cât de mult se schimbase. Harry le-a propus să se roage împreună, iar gardienii și-au plecat și ei capul în semn de respect. Ba chiar i-au dat voie să rămână singur cu mama lui, știind că nu mai avea intenția să evadeze!

Harry s-a dedicat lucrării în închisori din interior. Organiza întâlniri, înscria deținuți la cursurile „Vocea profeției” și le oferea cărți de Ellen G. White. Până la eliberarea din închisoare, grupul de adventiști de acolo a crescut până la aproape o sută de persoane.

Când a ajuns acasă, a început să lucreze ca evanghelist cu literatura. Îi place mult să le vorbească altora despre credința lui și să-i conducă la Dumnezeu.

„Conducerea sufletelor la Isus este o carieră nouă și satisfăcătoare pentru mine, cu mult mai bună decât cea care m-a adus la închisoare!” mărturisește el.

Harry Mitengo trăiește în Liwonde, Malawi.

3. Răspunsul surprinzător

Câțiva adventiști din Malawi au luat decizia să organizeze o evangelizare. În prima seară, au fost dezamăgiți pentru că au venit puțini oameni. Deși s-au rugat, nu au avut decât cel mult treizeci de participanți. Unii au sugerat ca întâlnirile să fie anulate, dar vorbitorul nu a fost de acord.

– Dacă ne vom ruga serios, a spus el, Dumnezeu va face o minune.

În seara următoare, au venit aceleași treizeci de persoane. Au cântat și s-au rugat împreună și apoi s-a ridicat vorbitorul. Deodată, în timpul prezentării, cuvintele lui au fost acoperite de bățai din palme și de strigătele unei mulțimi de afară.

Zgomotul creștea pe măsură ce mulțimea se apropia, având în frunte un nyau – un închinător la spirite, îmbrăcat în fuste foșnitoare din ierburi și zdrențe și purtând pe cap o mască bogat împodobită. Probabil că mergeau cu toții spre cimitir.

Când alaiul a ajuns în dreptul lor, vraciul s-a oprit din dansul lui și s-a uitat la vorbitor. Mulțimea s-a oprit și ea. Nyau a rămas nemișcat, rezemat de un perete și dădea impresia că vrea să-l asculte pe evangelist. Oamenii au făcut liniște, iar vorbitorul și-a reluat prezentarea.

Nyau a ascultat atent până la sfârșit. Cineva a estimat că, odată cu el, au ascultat predica alte două sute de persoane! Vorbitorul și-a continuat cu emoție prezentarea despre visul lui Nebucadnețar din Daniel, capitolul 2. După rugăciunea de închidere, nyau și alaiul său și-au continuat drumul spre cimitir.

În seara următoare, întâlnirea a început cu aceleași treizeci de persoane, dar, pe parcurs, s-au alăturat tot mai mulți oameni. A venit chiar și nyau, cu masca și fustele lui foșnitoare! De data aceea, nu a mai rămas afară, ci a intrat și a luat loc. Și cei care îl urmau au luat loc. Vorbitorul nu și-a dat seama dacă era același nyau din seara precedentă, dar i-a recunoscut pe mulți dintre cei care erau cu el. Au mai venit și alți vizitatori, curioși să afle ce anume îl determinase pe nyau să participe. În ocazia aceea, au venit aproape optzeci de persoane!

Numărul participanților a continuat să crească. După câteva seri, vorbitorul i-a invitat să-L primească pe Isus ca Mântuitor și nouăzeci și cinci de persoane au răspuns „da” și au solicitat studii biblice.

În seara următoare, au venit aproape două sute de oameni, inclusiv alți doi nyau, îmbrăcați în haine zdrențuite și purtând ramuri de copac ca să-și acopere fața. Cu ocazia aceea, alte cincizeci de persoane au răspuns la apelul de a-L primi pe Isus. Evanghelizarea s-a încheiat cu o clasă de botez. La final, s-au botezat o sută patruzeci și cinci de persoane. Printre ele s-a aflat și acel nyau care a întrerupt întâlnirea în prima seară. El a continuat să-I fie credincios lui Isus.

Astăzi, adventiștii care s-au rugat și au lucrat în acea zonă se închină într-o biserică mai mare, fiindcă biserica de dinainte devenise neîncăpătoare pentru noii membri și pentru vizitatorii interesați de mesajul care i-a atras pe închinătorii Diavolului la închinarea înaintea lui Dumnezeu.

Willan Mkandawire, cel care relatează experiența, este lucrător laic în Lilongwe, Malawi.

24 octombrie

4. Nimic altceva decât credință (1)

John a avut de mic convingerea că Dumnezeu îl cheamă să fie pastor. A încercat să ignore chemarea sau să o evite, dar nu a reușit.

În Zimbabwe, studenților le este aproape imposibil să-și găsească un loc de muncă. De aceea, când s-a înscris la Universitatea Solusi, John a fost nevoit să se bazeze pe mama lui pentru achitarea taxelor.

Fiindcă îndrăgește lucrarea de evanghelizare, John a susținut mai multe programe de evanghelizare în vacanțe. Astfel, într-o vacanță, a susținut evanghelizări scurte în mai multe biserici și, spre marea lui bucurie, o sută de persoane s-au predat lui Hristos!

Când s-a întors acasă, se aștepta ca taxele să fie plătite deja, dar nu erau. Mama i-a explicat că nu reușea să mai facă vânzare.

– Cred că trebuie să amâni un semestru, i-a spus ea necăjită.

- Stai liniștită! a încurajat-o John. Dumnezeu m-a chemat la slujirea pastorală și tot El mă va ajuta să plătesc taxele!

John și-a făcut bagajul, și-a luat la revedere de la mama lui și s-a urcat în autobuzul care ducea la Solusi, deși știa că, odată ajuns acolo, nu avea cu ce să-și cumpere bilet de întoarcere. Nu avea cu el decât credința!

Ajuns la universitate, a rămas peste noapte în camera unui prieten, fiindcă perioada de înscriere se încheiase deja. A doua zi, l-a căutat pe pedagogul căminului de băieți ca să-i ceară o cameră. La început, pedagogul nu a fost dispus să-i dea pentru că nu plătise taxa, dar, fiindcă îl cunoștea, a acceptat.

- Uite cheia, i-a spus el. Dar, dacă nu-mi aduci până mâine la ora 5 după-amiază dovada că ai plătit taxa, va trebui să pleci!

John i-a mulțumit și și-a așezat lucrurile în cameră. Înainte să despacheteze, a îngenuncheat și s-a rugat: „Doamne, Îți mulțumesc pentru timpul pe care-l pot petrece în această cameră. Dacă nu Te vei îngriji de taxă, mâine va trebui să plec. Deci depinde de Tine! Îți mulțumesc, Doamne! Amin.”

John aflase că sora Jeremy, o evanghelistă, susținea întâlniri de evanghelizare în campus. S-a gândit să-i facă o vizită.

- Ai plătit taxa? l-a întrebat ea.

- Nu, a răspuns el cu franchețe. Mama nu are bani. Am venit la dumneavoastră ca să ne rugăm împreună.

- Hai să-I cerem bani lui Dumnezeu! l-a îndemnat ea. Să-I mulțumim că-ți dă banii de care ai nevoie.

Au îngenuncheat amândoi și sora Jeremy l-a mulțumit Domnului pentru banii pe care nu-i primise încă.

Banii nu au venit în ziua aceea. În timp ce se plimba prin campus, câțiva prieteni l-au întrebat ce face. John nu le-a povestit ce problemă avea, dar le-a spus zâmbind:

- Sunt foarte bine. Dumnezeu Se ocupă de toate!

O fată din campus cunoștea situația lui și i-a sugerat să renunțe. El i-a răspuns cu încredere:

- Nu încerca să mă descurajezi. Dumnezeu îmi va purta de grijă.

Însă ziua a trecut și nimic nu s-a întâmplat. John și-a așezat din nou cazul în mâinile Domnului și s-a dus la culcare.

(Va continua.)

5. Nimic altceva decât credință (2)

A doua zi de dimineață, John a participat la devoționalul organizat în campus. Sora Jeremy îl conducea și a întrebat dacă dorea cineva să se roage pentru toți studenții. S-a oferit John. S-a rugat cu voce tare pentru studenții care aveau diferite nevoi, iar în gând s-a rugat și pentru el.

După câteva ore, s-a întâlnit cu un prieten.

– Ce mai faci? I-a întrebat acesta. Ești bine?

– Da, a răspuns John. Sunt bine. Dumnezeu are grijă.

– Ce mai face mama ta?

– E bine și ea, a răspuns el, apoi, fără să-și dea seama, a adăugat: E îngrijorată că nu-mi pot plăti taxa.

– De cât ai nevoie?

John avea nevoie de 50 000 de dolari zimbabwieni ca să se înscrie. Prietenul lui a scos imediat din buzunar câteva bancnote și i le-a întins. Erau bancnote botswaneze care valorau în total 23 000 de dolari zimbabwieni. John i-a mulțumit fericit și i-a acceptat. „Bine, Doamne”, și-a spus el în gând, „cum să schimb acum aceste bancnote în așa fel încât să am suficienți bani pentru taxa de înscriere?”

În numai câteva minute, a reușit să schimbe bancnotele, obținând jumătate din suma necesară. S-a grăbit apoi să-i dea mamei lui un telefon ca să o anunțe că Dumnezeu făcuse deja o jumătate de minune.

– Mamă, i-a spus el apoi, poți, te rog, să o trimiți la bancă pe Mercy [sora lui John] ca să depună 25 000 de dolari [zimbabwieni]?

– John, știi că nu am atâția bani!

– Trimite-o pe Mercy în oraș, i-a spus el, pentru că Dumnezeu ne va da banii ăștia.

Mama lui era încurcată, dar nu i s-a opus. Dacă el avea o credință atât de puternică, ea nu a îndrăznit să se îndoiască. A rugat-o pe Mercy să plece la oraș și să aștepte acolo ca Dumnezeu să-i dea banii pentru John.

În acest timp, John s-a dus în oraș să depună în contul Universității Solusi cei 25 000 de dolari primiți. Când a ajuns în oraș, a sunat-o iar pe mama lui.

– Și eu am încercat să dau de tine! i-a spus ea. Mercy s-a întâlnit cu un prieten de-al tău care îți promisese bani pentru alimente. Dar, fiindcă tu erai deja plecat, a rugat-o pe ea să-i depună în contul tău. Când a auzit de cât ai nevoie, și-a dat seama că era mai mult decât plănuise să dea, dar când a deschis portofelul, a văzut că avea în el mai mult de 25 000 de dolari. Atunci, i-a dat banii de care aveai nevoie. Spune-ne acum numărul contului ca să-i depunem!

Ochii lui John s-au umplut cu lacrimi când a auzit ce frumos i-a răspuns Dumnezeu la rugăciune. I-a dictat numărul contului și i-a mulțumit ei și surorii lui pentru că au contribuit la împlinirea miracolului.

S-a întors repede la școală și a ajuns cu numai câteva minute înainte de închiderea casieriei. Avea inima ușoară și parcă plutea când se gândea că Dumnezeu făcuse o nouă minune pentru un tânăr care nu avea nimic altceva decât credință!

La Universitatea Solusi studiază peste 1 000 de studenți. Mulți dintre ei au ajuns acolo la fel ca John, prin credință. Campusul se extinde și este nevoie de mai mult spațiu în cantină. Vă mulțumim pentru darurile pe care le veți aduce în Sabatul al Treisprezecelea pentru lucrarea de acolo!

*John Mavesere era student la Teologie la Universitatea Solusi din Zimbabwe când a fost scrisă această experiență.
El îi slujește acum Domnului în patria lui.*

7 noiembrie

6. O perspectivă mai amplă (1)

N-am avut niciodată în plan să devin creștin. L-am cunoscut pe Dumnezeu la un liceu de stat cu internat. De fapt, am cunoscut o fată cu care mi-am dorit să fiu prieten. Mi-am făcut curaj s-o invit în oraș și m-am dus la sala de lectură ca s-o conving să iasă cu mine. Știam că era creștină, dar lucrul acesta nu mă deranja. Am găsit-o citind o broșură. Am luat loc lângă ea și am întrebat-o despre ce citea. Ea mi-a oferit o broșură, iar eu m-am prefăcut că citeam, ca s-o impresionez. Am invitat-o să iasă în oraș cu mine, dar ea a refuzat politicos și mi-a spus că

puteam să păstrez broșura. În seara aceea, mi-am luat timp s-o citesc. Era un studiu despre iad din seminarul „Vocea profeției”. M-am tulburat mult și nu am dormit bine în noaptea aceea.

Mi se întâmpla des să încalc regulamentul școlii și să intru în bucluc. Într-o sâmbătă dimineață, a doua zi după ce o invitaseam pe această fată să iasă cu mine, m-am dus la administrație ca să văd dacă eram pe lista elevilor sancționați.

În timp ce citeam lista, a venit la mine un băiat și m-a invitat la un serviciu religios care avea loc atunci în amfiteatru. Nu-mi dau seama cum de-am acceptat invitația lui, pentru că nu mai intrasem într-o biserică de zece ani și nu eram interesat de religie. Am traversat campusul împreună și am intrat în amfiteatru. Nu știam că fata căreia îi propuseseam să iasă cu mine cu o zi înainte era adventistă.

Mai departe s-a întâmplat ceva foarte straniu. Aveam în buzunar doi dolari pe care intenționeam să-i cheltuiesc pe băutură în seara aceea. Totuși, când a trecut coșul pentru daruri prin dreptul meu, m-am trezit că am dat și eu tot ce aveam. Mai târziu, mi-am dat seama că faptul acesta m-a ferit de băutură în weekedul acela.

Am aflat apoi că elevii care se strâneau acolo făceau mai mult decât să se roage și să cânte. Aveau un program pentru exploratori foarte bine pus la punct. M-am interesat de programul lor și am rămas și după-amiază ca să-i văd ce făceau. Sâmbăta următoare m-am înscris și eu în Clubul Exploratorilor. Toți au rămas foarte mirați.

Trebuie să știți că eu nu am acceptat invitația de a merge la biserică pentru că fata care-mi plăcea era adventistă, dar m-am bucurat când am văzut-o acolo. Ea s-a apropiat de mine și m-a ajutat să mă simt bine la biserică. Însă nu a acceptat să iasă cu mine.

Din prima zi în care am intrat în biserică, am decis să nu mai fumez și să nu mai beau. Îi mulțumesc Domnului că de atunci nu am mai consumat niciodată alcool și nu am mai fumat! Am încetat să mă mai văd cu vechii mei prieteni, iar ei mi-au făcut probleme din cauza interesului meu pentru religie. Au insistat să merg cu ei și au făcut tot ce le-a stat în putință ca să mă câștige înapoi. Dar eu am refuzat. Mi-am făcut noi prieteni la biserică și, după câteva luni, mi-am predat viața lui Hristos și am primit botezul. Aveam șaptesprezece ani la data aceea.

(Va continua.)

7. O perspectivă mai amplă (2)

După absolvirea liceului, am lucrat ca evanghelist cu literatură trei ani. Într-o zi, am făcut o vizită la un spital și am zărit o persoană care îmi părea cunoscută – era unul dintre foștii mei tovarăși de pahar, un prieten din copilărie, dar l-am recunoscut cu greu. Era bolnav de tuberculoză și de SIDA și era pe moarte. Am fost șocat să-l văd zăcând acolo inconștient. Era prea târziu să-i vorbesc despre Hristos. M-a urmărit o vreme gândul că, dacă m-aș fi împotrivit chemării lui Dumnezeu, aș fi putut ajunge la fel ca el. După câteva zile, vechiul meu prieten a murit. Experiența aceasta mi-a adâncit convingerea despre importanța de a răspunde chemării divine oricând și oriunde. Respingerea ei poate însemna moarte.

Planul meu era să lucrez toată viața ca evanghelist cu literatură. Până la urmă, foaia tipărită mă ajutase să-L cunosc pe Hristos! Însă Conferința locală m-a solicitat să păstoresc trei biserici. Nu aveam pregătire pastorală și nici nu-mi trecuse vreodată prin minte că aș putea face o astfel de lucrare. Mi-a fost greu să iau o decizie pentru că nu se potriveau deloc cu direcția în care credeam eu că mă conducea Dumnezeu. În final, am acceptat.

După câțiva ani de lucrare, Conferința m-a îndemnat să mă înscriu la Universitatea Solusi. M-am înscris, iar în vacanțe am susținut întâlniri de evanghelizare oriunde eram solicitat. S-a răspândit vestea că eram dispus să lucrez și am primit mai multe invitații. Am descoperit că îmi plăcea foarte mult acest tip de lucrare.

În timpul unei prezentări, vorbitorul ne-a provocat să ne lărgim perspectiva despre modul în care ne poate folosi Dumnezeu în lucrarea Sa.

– Nu vă puneți limite, spunea el, și nu-I puneți limite lui Dumnezeu.

Cuvintele acestea au fost provocatoare pentru mine. Cum îmi puteam lărgi mai mult perspectiva despre ceea ce aștepta Dumnezeu de la mine? El făcuse deja cu mult mai mult decât mă gândisem vreodată că ar fi posibil!

După câteva luni, am fost solicitat să susțin o campanie de evanghelizare în Africa de Sud. Când am verificat calendarul, mi-am dat seama că perioada stabilită cădea exact în sesiunea de examene. Nu le-am vorbit celor din Africa de Sud despre problema mea, pentru că

mă rugasem ca Dumnezeu să-mi extindă teritoriul, dar am postit și m-am rugat ca El să facă posibilă plecarea. Eram convins că va găsi o cale. Nici perioada de desfășurare a evanghelizării și nici sesiunea nu aveau cum să fie devansate. Dar Dumnezeu a lucrat pentru mine și am aflat că sesiunea a fost amânată cu o săptămână. Ce bucurie că puteam să slujesc în Africa de Sud și să susțin examenele fără probleme!

Evanghelizarea a fost o experiență binecuvântată. Nouăsprezece persoane și-au predat viața lui Dumnezeu. Cât de adevărat este că Dumnezeu mi-a extins teritoriul, mi-a lărgit perspectiva și a transformat un păcătos într-un instrument al puterii Sale!

Moses Muyunda și-a încheiat studiile de teologie și slujește acum ca pastor hirotonit în Zambia.

21 noiembrie

8. Mâna salvatoare a lui Dumnezeu (1)

Wesley Banda păstora câteva comunități de țară în Malawi. El locuia împreună cu familia lui într-o casă cu două camere. În zonă nu exista energie electrică, iar soția lui pregătea hrana la un foc făcut afară.

Într-o seară, după cină, doamna Banda s-a întors la focul din curte ca să pregătească pentru a doua zi de dimineață *sadza*, o mâncare tradițională din porumb. Soțul ei era în camera din față și citea. Copiii stăteau liniștiți în casă și așteptau timpul pentru altar. Doar micul Joshua, în vârstă de cinci ani, adormise pe covor, la picioarele tatălui său.

Când pastorul Banda a aprins lampa cu parafină, singura lor sursă de lumină, a observat că flacăra sfârâia. Combustibilul se consuma rapid. A luat parafină și a umplut din nou rezervorul. Nu știa că era amestecată cu puțină gazolină. În timp ce o turna în rezervor, vaporii de gazolină s-au aprins și lampa a explodat în mâinile lui.

Instinctiv, pastorul Banda a aruncat lampa în colțul celălalt al camerei, dar hainele i-au luat foc. Soția lui a auzit explozia și când a ridicat privirea, soțul ei ieșea din casă cu hainele în flăcări. A aruncat imediat pe hainele lui un vas cu apă în timp ce el se tăvălea pe pământ. În scurt timp, focul a fost stins.

Copiii au ieșit din casă țipând: „Foc! Foc!” Focul cuprinsese camera din față. În agitația momentului, nimeni n-a observat că micuțul Joshua lipsea. După câteva clipe, doamna Banda a întors privirea spre ușa ca-

sei și l-a văzut pe băiat ieșind târâș din casă cu hainele de pe el arzând. A scos un țipăt, l-a luat în brațe și l-a afundat într-un vas cu apă. Focul s-a stins cu un sfârâit, dar micuțul Joshua avea arsuri serioase.

Vecinii au ieșit din case alarmați. S-au grăbit să ajute la stingerea incendiului, dar casa și bunurile din ea au fost distruse în cea mai mare parte.

În sat nu exista nici clinică și nici spital. Un vecin s-a dus în grabă acasă la un fermier care avea mașină. A bătut cu putere la poartă și l-a implorat să dea ajutor. El s-a suit imediat în mașină ca să-i ducă pe cei din familia Banda la spital. Aproape de miezul nopții, au ajuns la urgențe. Trecuseră patru ore de la explozie.

Când au văzut arsurile suferite de pastor și de băiat, medicii au dat din cap îngrijorați. Amândoi aveau arsuri grave, dar Joshua era cel mai afectat – avea arsuri întinse pe picioare, pe abdomen și pe piept și acestea îi provocau mari dureri. În timp ce îl tratau, ei încercau să-i pregătească pe părinți pentru eventualitatea că băiatul nu avea să supraviețuiască.

– Facem tot ce putem pentru fiul dumneavoastră, a spus medicul, încercând să-i menajeze, dar are arsuri atât de grave, că ar fi mai bine pentru el să moară.

– Nu! i-a răspuns doamna Banda pe un ton ferm. Dumnezeu i-a salvat viața. Dumnezeu voastră faceți ce trebuie să faceți, dar Dumnezeu îmi va salva copilul.

(Va continua.)

28 noiembrie

9. Mâna salvatoare a lui Dumnezeu (2)

Tratarea rănilor a fost aproape la fel de dureroasă ca arsurile. Asistentele le desfăceau bandajele în fiecare zi, înmuindu-le cu apă sărată. Pe urmă curățau cu blândețe arsura, ca să îndepărteze pielea moartă, prevenind astfel infecția. Asistentele au învățat-o pe doamna Banda să spele rănilor și să aplice tratamentul. Ea a rămas cu soțul și cu fiul ei în spital ca să le pregătească mâncare și să ajute la îngrijirea lor.

După două luni de zile, pastorul Banda a simțit că nu mai putea să stea la spital. Mușchii îi erau slăbiți și se deplasa greu, dar era îngrijorat de membrii bisericii.

După plecarea lui, soția și băiatul au rămas internați încă patru luni. Doamna Banda îi vorbea duios copilului în timp ce-i curăța și-i trata rănilor. Prezența ei i-a făcut bine băiatului și i-a dat speranță.

Separarea aceasta de câteva luni a fost grea pentru familie. Nu s-au putut vedea în tot acest timp, dar s-au rugat unii pentru alții.

Au trecut șase luni și Joshua a fost transferat la un spital de recuperare, unde timp de trei luni a făcut fizioterapie. Nu putea să meargă singur, dar a învățat să se deplaseze cu un cadru. Doamna Banda a început să se adapteze la noua rutină de terapie zilnică. Îi ținea picioarele în apă caldă, apoi îi întindea mușchii de la picioare. Era dureros, dar l-a încurajat să nu mai plângă și să cânte.

În cele din urmă, Joshua s-a întors acasă, dar mama a continuat să-l trateze și l-a îndemnat să meargă pe jos. Când îi vedea pe prietenii lui că se jucau afară, își dorea să iasă cu ei. După un an de zile de recuperare și terapie, a putut să meargă singur fără ajutor.

Și recuperarea pastorului Banda a durat mult. Mușchii de la picioare, care fuseseră afectați, nu îi mai permiteau să meargă cu bicicleta. Din acest motiv, deplasarea de la o biserică la alta îi era mult îngreunată. Cu toate acestea, bisericile lui au continuat să crească atât ca număr de membri, cât și în credință.

Pastorul Banda are convingerea că Dumnezeu a fost lângă fiecare dintre ei în acest necaz, oferindu-le încurajare, binecuvântare și vindecare.

– Dumnezeu ne-a binecuvântat chiar și în ceasul cel mai greu, ne spune el. După accident, când mi-am reluat slujirea ca pastor, biserica a prosperat și mai mult și au venit la credință mai mulți oameni.

Și doamna Banda este recunoscătoare pentru binecuvântările lui Dumnezeu din această perioadă dificilă.

– Îți mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a salvat soțul și copilul, ne spune ea. Din experiența aceasta am învățat că este important să-mi iau mai mult timp pentru familie, spune ea. Am remarcat calitățile deosebite ale lui Joshua în timpul pe care l-am petrecut în spital. Spre exemplu, nu mi-am dat seama că are un talent deosebit la cântat decât atunci când l-am auzit cântând pe patul de spital. În perioada internării am devenit foarte buni prieteni unul cu altul și cu Dumnezeu.

Wesley Banda a studiat la Universitatea Solusi din Zimbabwe, iar acum lucrează ca pastor hirotonit în Malawi. Și soția lui, Oliva Banda, a participat la câteva cursuri când au stat în campus.

10. Strigătul deșertului Kalahari (1)

Valurile de căldură dansau deasupra nisipurilor fierbinți. Un boșiman negru și mic de statură se îndrepta cu pas hotărât spre răsărit, traversând marele deșert Kalahari, și își ridica mereu privirea spre micul nor cenușiu de pe cer. Sekoba urma instrucțiunile pe care le primise într-un vis. Un înger îi spusese să caute un om pe nume William, care avea să-l învețe despre Dumnezeu adevărat.

Asemenea înțelepților care au urmat o stea, Sekoba a urmat norul până când s-a oprit deasupra unui sat. Le-a spus localnicilor despre visul lui, dar ei l-au luat în râs. În noaptea aceea, îngerul i s-a arătat din nou și i-a spus să-și continue drumul spre răsărit. După ce a călătorit prin deșert o lună, l-a găsit pe pastorul William Moyo, care, la rândul său, fusese pregătit printr-un vis pentru venirea acestui om.

Pastorul l-a învățat pe Sekoba timp de mai multe săptămâni. Boșimanul i-a povestit despre modul minunat cum îl călăuzise Dumnezeu până atunci. În tinerețe, avusese o convingere interioară că trebuia să învețe să citească și să scrie, așa că acum putea să citească singur din Biblia pastorului. Cu câțiva ani în urmă, când se aflau într-o zonă în care leii le omorau vitele, a avut convingerea că o putere superioară îi stăpânea pe lei. El s-a rugat acestei puteri, iar leii au plecat. Când a aflat despre creștinism și a început să-L caute pe Dumnezeu cu ardoare, un înger i s-a arătat în vis și l-a condus la pastorul William.

După ce a aflat despre vestea bună a mântuirii, Sekoba l-a luat pe pastorul William cu el ca să le vorbească și membrilor familiei lui despre Dumnezeu și să-i pregătească pentru botez. În acest fel, cu ocazia unei adunări de tabără din 1948, primii convertiți dintre boșimani au intrat în apa botezului.

Boșimani sunt niște oameni scunzi, cu o înălțime medie de 1,50 m, care rătăcesc în grupuri mici, vânând și culegând fructe sălbatice. Ei sunt un popor nomad care a învățat să supraviețuiască în zona deșertică dificilă din Botswana.

Clima Botswanei este în general uscată. În deșertul Kalahari, situat în sud-vestul țării, precipitațiile medii anuale sunt foarte scăzute: sub 230 mm. Timp de mulți ani, ei au avut contact cu adventiștii de ziua a șaptea prin medicii devotați de la Spitalul Kanye. Săptămâna următoare, dr. K. Seligman ne va relata o întâmplare adevărată. *(Va continua.)*

12 decembrie

11. Strigătul deșertului Kalahari (2)

Razele fierbinți ale soarelui se revărsau necruțătoare peste bărbatul scund care înainta tiptil, cu arcul în mâini. După trupul slab și plin de zbârcituri, dădea impresia că ar avea în jur de șaptezeci de ani, dar el era obișnuit cu lipsa de apă și hrană și avea reflexe vii.

Purtând cu el înțelepciunea acumulată de strămoșii lui, se apropia încet de mica turmă de căpriori care pășteau. Când a ajuns destul de aproape, și-a potrivit săgeata otrăvită în arc, a ochit și a tras. Ținta a fost lovită, dar, cum pielea căpriorului era tare, săgeata nu a pătruns adânc. Căpriorul s-a uitat în jur și l-a atacat pe boșiman, luându-l în coarne și scuturându-l cu putere până când l-a sfârtecat și i-a tăvălit intestinele prin nisip și pietriș. După plecarea căpriorului, omul s-a ridicat cu greu în picioare și, ținându-și măruntaiele strâns, a plecat să ceară ajutor la singurul spital pe care îl știa: spitalul adventist aflat la câțiva kilometri depărtare!

Când a ajuns la spital, era la un pas de a-și pierde cunoștința. Îngrozite, cadrele medicale l-au transportat imediat la sala de operații, uimite de puterea lui de rezistență. Chirurgul s-a rugat fierbinte în timp i-a curățat intestinele, le-a așezat înapoi în cavitatea abdominală și a cusut rana. Știa că numai Dumnezeu putea să-l vindece.

După o îngrijire medicală atentă și multă rugăciune, boșimanul s-a vindecat și s-a întors la familia lui, fără să dea vreun semn că ar fi cunoscut dragostea lui Dumnezeu pe parcursul internării.

După câteva luni, un bărbat scund cu o cicatrice mare pe abdomen a adus la spital un șir de mărgele lung de peste un metru, lucrat cu minuțiozitate cu unelte primitive, ca semn al recunoștinței sale pentru medicul care îl salvase.

O parte din darurile care se vor strânge la colecta din Sabatul al Treisprezecelea va ajuta la construirea unei școli primare adventiste în Botswana. Vă rugăm, faceți planuri ca să aduceți un dar generos în Sabatul al Treisprezecelea!

Dr. K. Seligman este medic în Gaborone, Botswana.

12. Toate lucrează împreună spre binele nostru

Ca mulți alți tineri africani, Siyoka migrase din satul natal într-un oraș, în căutarea unui loc de muncă. Stătea în gazdă la niște rude și trimitea tot ce putea acasă, la mama lui, rămasă văduvă, și la cei doi frați ai lui mai mici.

Primul lucru care l-a atras la prezentările susținute de pastorul Mbena a fost muzica. Iar când a aflat despre Isus, s-a gândit mult timp ce frumos ar fi să meargă la cer împreună cu El. Se gândea cum va fi în paradis, când nu-i va mai fi foame și frică niciodată, și când nu va mai fi trist și singur.

La sfârșitul prezentărilor, Siyoka a decis să se întoarcă acasă și să meargă la școală pentru ca, într-o zi, să devină pastor. Prezbiterul local care a avut grijă de participanții la evanghelizare a crezut că tânărul și-a pierdut interesul pentru biserică după ce a părăsit orașul.

Ca să-și poată plăti taxele școlare, Siyoka muncea oriunde se putea, dar și în grădina familiei. Însă în anul acela nu a plouat.

Atunci au fost loviți de foamete. Mulți au murit și mulți alții, inclusiv Siyoka, s-au îmbolnăvit. Mama lui a fost disperată văzându-l că era pe moarte. A reușit să-l ducă la spitalul din orașul cel mai apropiat. Acolo l-a găsit pastorul Mbena, care venise să-i viziteze pe câțiva membri ai bisericii.

După ce i-a povestit ce i s-a întâmplat, Siyoka i-a spus cu glas pierdut, dar cu fața strălucitoare de bucurie:

– Dumnezeu este bun, pastore Mbena. El m-a ocrotit în timpul foametei și acum mă va ajuta să supraviețuiesc ca să-mi văd sătenii botezați. Veți veni în satul meu, nu-i așa?

– Da, Siyoka, trebuie să vin în satul tău și să țin o evanghelizare pentru ca oamenii să afle despre Isus, i-a răspuns pastorul cu afecțiune.

– Dar ei Îl cunosc deja pe Isus, frate pastor! l-a asigurat Siyoka. Douăzeci și cinci de persoane sunt pregătite deja pentru botez. Le-am spus tot ce am învățat la prezentările dumneavoastră și i-am învățat și cântările! M-am întâlnit cu ei în fiecare Sabat. Chiar și când foametea s-a înrăutățit ne-am rugat, iar Dumnezeu a răspuns rugăciunilor noastre. El m-a adus aici ca să vă găsesc pe dumneavoastră. Când veniți la noi?

Pastorului Mbena nu-i venea să creadă ce auzea. Băiatul acesta, care avusese atât de puțin timp la dispoziție ca să-L cunoască pe Dumnezeu, devenise predicator al Său! Când Siyoka s-a însămănătoșit, pastorul a mers până acasă la el. Le-a făcut vizite sătenilor și a descoperit că fu-

seseră bine învățați. Ce zi extraordinară a fost aceea când Siyoka și cei douăzeci și cinci de convertiți ai lui au primit botezul!

Experiența aceasta a fost consemnată de Charlotte Ishkanian.

26 decembrie

13. Acum este timpul!

Debora, o adventistă de ziua a șaptea, tânjea de dor după biserica ei. Se căsătorise cu un necredincios și se mutase împreună cu el într-o zonă unde nu exista nicio biserică adventistă.

După mai mulți ani, câțiva adventiști care se prezentau ca fiind Echipa „Acum este timpul” au hotărât să susțină o evanghelizare în zona aceea. În prima seară, soțul lui Debori se afla prin preajmă și a intrat. Cu toate că era amețit de băutură, și-a dat seama că prezentările erau conduse de membrii bisericii din care făcea parte soția lui și a început să strige:

– Unde ați fost până acum? Soția mea este adventistă și vă așteaptă de ani de zile să veniți!

Unul dintre organizatori l-a convins să iasă din sală ca să nu tulbure întâlnirea și, în final, i-a dat o Biblie pentru soția lui.

În noaptea aceea, Debora a visat că soțul ei îi aducea o Biblie. S-a trezit și se gândea la vis. Soțul ei nu ar fi dat nicidecum banii pe o Biblie.

Pe la ora 2 noaptea, a sosit și soțul ei și i-a dat Biblia, exact așa cum visase! Entuziasmată de acest semn al grijii lui Dumnezeu, nu a mai putut să doarmă și s-a ridicat din pat, dornică să afle unde se ținea evanghelizarea.

A aflat și a ajuns acolo devreme dimineața. I-a găsit pe predicatori și a studiat Biblia împreună cu ei plină de elan. A decis ca de atunci înainte să-I slujească fără nicio opreliște Dumnezeului care îi vorbise în vis.

Soțul ei era tolerant, dar părinții lui s-au supărat. I-au ars toate hainele, inclusiv pe cele pe care i le dăduseră membrii echipei de evanghelisți. Când au înțeles că Debora nu avea să renunțe la credința ei, au alungat-o din casă și au cumpărat altă soție pentru băiatul lor, dar, văzând că el nu era fericit, s-au domolit și au reprimat-o pe Debora ca noră.

Soțul ei s-a bucurat, dar nu a arătat niciun interes pentru religie. Totuși, pe măsură ce ea a căutat să-l mulțumească și să-i intre în voie, viața ei creștină frumoasă de ajutorare a semenilor l-a impresionat și a decis să devină adventist de ziua a șaptea. Astăzi, lucrează împreună cu Debora pentru a le vorbi altora despre dragostea lui Dumnezeu.

Debora și soțul ei trăiesc într-o țară din Africa.

OCTOMBRIE

1. J. Faptele ap. 4:13
 2. V. Deuteronomul 4:29
 s. a. B 18:55, CT 18:45, IS 18:48, MS 19:01,
 SM 19:07, DJ 19:05, AR 19:14

3. S. Matei 13:45,46
 s. a. B 18:54, CT 18:44, IS 18:46, MS 18:59,
 SM 19:05, DJ 19:03, AR 19:12

4. D. Filipeni 3:8
 5. L. 1 Corinteni 3:11
 6. M. 1 Corinteni 3:14,16
 7. M. Iacov 4:14,15
 8. J. Iov 28:28

9. V. Matei 19:29
 s. a. B 18:43, CT 18:33, IS 18:35, MS 18:47,
 SM 18:53, DJ 18:52, AR 19:00

10. S. Luca 11:4
 s. a. B 18:41, CT 18:31, IS 18:33, MS 18:45,
 SM 18:51, DJ 18:50, AR 18:59

11. D. Filipeni 3:12,13
 12. L. Tit 2:12
 13. M. Ioan 14:27
 14. M. 1 Ioan 2:15
 15. J. 1 Corinteni 1:30,31
 16. V. Eclesiastul 7:8

s. a. B 18:31, CT 18:21, IS 18:21, MS 18:34,
 SM 18:39, DJ 18:40, AR 18:48

17. S. 2 Timotei 1:8
 s. a. B 18:29, CT 18:19, IS 18:19, MS 18:32,
 SM 18:37, DJ 18:38, AR 18:46

18. D. Luca 17:21
 19. L. Efeseni 3:12
 20. M. Matei 9:9,13
 21. M. 1 Samuel 15:22
 22. J. 1 Corinteni 2:12
 23. V. Psalmii 92:4,5

s. a. B 18:19, CT 18:09, IS 18:09, MS 18:22,
 SM 18:26, DJ 18:28, AR 18:35

24. S. Matei 25:7-9,13
 s. a. B 18:17, CT 18:08, IS 18:07, MS 18:20,
 SM 18:25, DJ 18:27, AR 18:34

25. D. 2 Petru 3:18
 26. L. Matei 7:13,14
 27. M. Proverbele 14:12
 28. M. Eclesiastul 2:11
 29. J. 1 Petru 1:8,9
 30. V. 1 Ioan 3:2

s. a. B 17:08, CT 16:59, IS 16:57, MS 17:10,
 SM 17:15, DJ 17:18, AR 17:24

31. S. Romani 12:18
 s. a. B 17:07, CT 16:57, IS 16:55, MS 17:09,
 SM 17:13, DJ 17:16, AR 17:23

NOIEMBRIE

1. D. Matei 11:29
 2. L. Filipeni 4:7
 3. M. Psalmii 30:11,12

4. M. 2 Timotei 1:9
 5. J. Efeseni 6:2,3
 6. V. 2 Împărați 20:15

s. a. B 16:59, CT 16:49, IS 16:47, MS 17:00,
 SM 17:04, DJ 17:08, AR 17:14

7. S. Ioan 14:21
 s. a. B 16:58, CT 16:48, IS 16:45, MS 16:59,
 SM 17:02, DJ 17:07, AR 17:13

8. D. Romani 12:21
 9. L. Numeri 6:24-26
 10. M. Psalmii 121:5

11. M. Ioan 6:37
 12. J. Psalmii 149:9
 13. V. Ioan 5:44

s. a. B 16:51, CT 16:41, IS 16:37, MS 16:51,
 SM 16:54, DJ 17:00, AR 17:05

14. S. Matei 16:24
 s. a. B 16:50, CT 16:40, IS 16:36, MS 16:50,
 SM 16:53, DJ 16:59, AR 17:04

15. D. Faptele ap. 11:26
 16. L. Psalmii 84:2
 17. M. Evrei 12:6

18. M. Evrei 12:9,10
 19. J. 1 Corinteni 7:29-31
 20. V. Matei 20:28

s. a. B 16:44, CT 16:35, IS 16:30, MS 16:44,
 SM 16:47, DJ 16:54, AR 16:58

21. S. Ioan 10:10,11
 s. a. B 16:43, CT 16:34, IS 16:29, MS 16:43,
 SM 16:46, DJ 16:53, AR 16:57

22. D. Efeseni 3:14-16
 23. L. 2 Corinteni 9:11
 24. M. Luca 17:17,18

25. M. 1 Tesaloniceni 1:5
 26. J. Deut. 34:7,10
 27. V. Iosua 1:8

s. a. B 16:39, CT 16:30, IS 16:24, MS 16:39,
 SM 16:41, DJ 16:49; AR 16:53

28. S. Matei 20:27
 s. a. B 16:39, CT 16:30, IS 16:24, MS 16:38,
 SM 16:40, DJ 16:48, AR 16:52

29. D. Matei 23:11,12
 30. L. Iacov 1:12

DECEMBRIE

1. M. Matei 24:44
 2. M. Romani 8:31,37
 3. J. Efeseni 1:18,19
 4. V. Efeseni 5:27
 s. a. B 16:37, CT 16:27, IS 16:21, MS 16:35,
 SM 16:37, DJ 16:46, AR 16:50

5. S. 1 Ioan 2:14
 s. a. B 16:36, CT 16:27, IS 16:21, MS 16:35,
 SM 16:37, DJ 16:46, AR 16:49

6. D. 1 Timotei 3:15
 7. L. Psalmii 115:1
 8. M. 2 Timotei 2:19
 9. M. 1 Împărați 19:18
 10. J. 1 Împărați 17:14
 11. V. 1 Corinteni 16:14

s. a. B 16:36, CT 16:27, IS 16:20, MS 16:34,
 SM 16:36, DJ 16:45, AR 16:49

12. S. Efeseni 6:14
 s. a. B 16:36, CT 16:27, IS 16:20, MS 16:34,
 SM 16:36, DJ 16:46, AR 16:49

13. D. Isaia 12:2
 14. L. Psalmii 119:10
 15. M. Tit 2:13
 16. M. Evrei 6:11
 17. J. Matei 6:30-32
 18. V. Ioan 14:2,3

s. a. B 16:37, CT 16:28, IS 16:21, MS 16:36,
 SM 16:37, DJ 16:47, AR 16:50

19. S. Luca 18:8
 s. a. B 16:38, CT 16:29, IS 16:21, MS 16:36,
 SM 16:38, DJ 16:47, AR 16:50

20. D. Geneza 1:27,28
 21. L. Psalmii 8:4,5
 22. M. Geneza 18:25
 23. M. Ioan 7:38
 24. J. Matei 10:39
 25. V. Isaia 9:6

s. a. B 16:41, CT 16:32, IS 16:24, MS 16:39,
 SM 16:41, DJ 16:50, AR 16:53

26. S. Ioan 15:7,8
 s. a. B 16:41, CT 16:32, IS 16:25, MS 16:40,
 SM 16:41, DJ 16:51, AR 16:54

27. D. Ioan 3:19-21
 28. L. Galateni 6:7
 29. M. Psalmii 103:15,17
 30. M. Eclesiastul 12:1
 31. J. Psalmii 90:12